

1920

Yıl : 2 Sayı 23-36

N. 1079

Fiyatı : 10 Kuruştur

Onbeş günde bir çıkar

MEMLEKET

ÇUKUROVADA

İKTİSADİ , EDEBİ , HARSİ
mecmuadır

1920

Yeni Türkçenin doğuşu « şiir »

Bürhan Sadık

Kraatin tedris usulü

E. Hamdi

Atalar sözü

K. Özdemir

15 Kânunusani 1931

Nushası 10 k.

6 Aylık: 130 k.

1 senelik : 240 k

Posta ücreti abunelere aittir

MEMLEKET

ÇUKUROVADA

Adana mıntaka maarif eminliğinin himayesinde

On beş günde bir çıkar

İKTİSADİYAT , EDEBİYAT , HARSİYAT

Hakkında mahalli tetkikler mecmuası

İdarehanesi

Adana Muallimler
birliğinde dairei
mahsusası

Sayı : 23—36

15 Kânunusani 1931

Yıl : 2

Müfettişler kongrası :

- 5 -

Kelime derlemeleri — Bedbinlikle mücadele — Mektep sergileri

Tabii hüsrânlar ve süvari hademeler — Tevehhüme itibar yok —
Son hülâsa — Kelime derlemesi işinin ehemmiyeti — Derleme
usulleri — Derlemeyi nasıl tatbik edeceğiz — Bedbin muallimlerle
mücadele — Muallimlik bankerlik değil — Bedbinlikte iki safha —
Mektep sergileri ve müzeler — Müzelere gelince — Meseienin
münakaşası

Tabii hüsrânlar ve süvari hademeler :

(Köy Maarifi bahsinden babait)

Ben muallimin köydeki hüsrânını bu noktada değil asıl tabii ve maddi ihtiyaçlar itibariyle görüyorum . Entrika ve fesat kısımları münferit ve arzî şeylerdir , bazı köy ağalarının fırıldaklarından filân ibarettir . Bunlar gelir geçer . Fakat bir çok köylerimizde asıl gelüp geçmeyen şey maddi hüsrândır . Meselâ sebze yoktur , et yoktur . Bazı kasabalarda bile lokantazlık yüzünden aç kaldığımız oluyor . Artık bazı köylerin ne

olacağını düşünmeli . Böyle köylerde muallim ihtiyacını temin için kasabaya geliyor . Onun bu geliş mektepteki vazifesine halel verecek tarzda ise tabii hem meslekin , hem köylünün menfeati noktasından bu hal tecviz edilemez . Bir arkadaşımız köy bekçilerinin bu ihtiyacı teminle mükellef tutulmasını teklif etti . Bu , ihtiyar heyet işidir , Dahiliye vekâleti idare rüesası vasıtasıyla ihtiyar heyetlerince bu ciheti temin ettirebilir . Binaenleyle vekâletimizin bu hususta lâzım gelen teşebbüsatta bulunmasını temenni kararları

meyanına abırız (muvafık sesleri)

Köy mualliminin en mühim hüsranelerinden birinin muhaberesizlik ve postasızlık olduğunu arkadaşlar ehemmiyetle söylediler . Bu hal hakikaten vatan dertlerimizden biridir . Bir arkadaşımız iyi bir teklif dermeyan etti . Süvari ve seyyar hademeler teşkil edelim dedi . Bu tatbiki pek mühim ve pek faydeli bir fikirdir . Her kazada bir iki süvari hademe bulunursa muallimin muhabere işi hem emniyet, hem sürat kazanmış olur . Muallimi yalnızlıktan kurtaracak mühim bir amildir . Aynı zamanda muallimin ayağına hususî süvari gelmesi onun kıymetini artırır . Mevcut hademelerden bir ikisine hayvan yemi bedeli ilâve etmek suretiyle bu cihet temin olunabilir . Meselenin faydeleri meclisi umumilere iyice anlatılınca hiç bir meclisi nmuminin bunu reddetmeyeceğine eminim . Yalnız mesele- nin ehemmiyetine binaen bunu da vekâlete bildirilecek temenni kararları arasına alalım (muvafık sesleri)

Tevehhüme itibar yok :

Bir arkadaşımız da psikolojik bir noktadan bahsettiler . Mezunları üç sene köy muallimliği yapmak mecburiyeti endişeye düşürmüş . Evvelce şehir muallimi olacaklar diye mektebe girmişler , hükümetle böyle zımnî bir mukavele yapmışlarken şimdi vekâletin bir kararile üç sene köy muallimliği yapmayı o mukaveleyi ihlâl mahiyetinde görüyorlarmış . Yal-

nız bu karar olsa bir şey değil , yarın da başka bir karar çıkar , meselâ bu müddeti beş seneye çıkarırmış , hatta bir defa köye giden bir daha şehrin yüzünü de görmeyebilirmiş .

Arkadaşlar bu noktayı çok mühim görelim . Emin olunuz ki vekâletimiz de en çok böyle psikolojik inkisarlara ehemmiyet veriyor . Bütün ümidi ve bütün atiyi kendilerine bağladığımız ilk muallimlerimizin ruhunda böyle bir inkisar ve endişe varsa bunu birinci derecede bir ehemmiyetle karşılamalıyız .

Lâkin meseleyi kısaca tahlil edelim : Bir defa vekâlet muallim mektebinde her talebeyi yalnız muallim olmak üzere okutmaktadır . Şehir ve köy diye bir fark yoktur . Böyle zımnî bir mukavele de iddia edilemez . Yalnız ortada son zamanlara kadar devam eden bir teamül vardı . Yeni mezunlar hep şehirlere yerleştiriliyordu , buna da sebep şehir kadrolarının dahi noksan oluşu idi . Hattâ mezunlar böyle şehir münhallerini doldurmağa hasredilince köylere muallim bulmak için dört sene evvel köy (A) kursları açılmasına bile ihtiyaç görüldü . Fakat artık şehir kadroları umumiyetle dolmuş gibidir . Artık mezunlar köylere de gidecektir . Üç senelik mecburî köy hizmeti işte bu zaruretle vazedildi .

Lâkin sonra diğer bir kararla bu müddet beş seneye çıkarmış , yahut köye gidenler bir daha şehre gelememiş . Bunda bir taraftan tevehhüm , diğer taraftan

vekâletin adaletine karşı şüphe vardır . Fakat tevehhüme itibar olmadığı gibi adaletten şüpheye de hakkımız yoktur . Dava köye gidip gitmemek değil köye günde rmeleşini adilâne tatbik etmektir . Herkes bunun da gayet adilâne tatbik olunacağına emin olsun . Maarif idareleri köylere keyfe göre muallim gönderecek değildir . Bunun için esaslar ve prensipler vardır , onlara riayetle bu iş yapılacaktır . Eğer bu prensiplere muhalif olarak bir mağduriyete maruz kalan olursa her haksızlığa maruz cumhuriyet vatandaşı gibi o muallimin de bütün silsilelere müracaatla şikâyet edebileceği tabiidir .

Son hulâsa :

Son nokta ve son hulâsa olarak şunu arz edeyim: Köy muallimliği bahsinde maddî ve manevî ne kadar tedbir alınmak lâzımsa ortaya döküldü .

Her çareden istifade ederek , her dermandan şifa umarak, ehemmiyetli ehemmiyetsiz demeyüp her tedbiri istismar ederek bu davayı halledeceğiz . Binaenaleyh tek tedbir , tek çare yok, hepsine müracaat olunacak . Müfettişler ve Maarif müdürleri bu işi bu şumul ile görürler , bu külliyet halinde ihata ederlerse bu dava salim bir tecelli ile başarılı . Köy mualliminin ve köy hayatının salâh ve tekâmülünde şüphesiz en büyük pay zamanındır , lakin o tekâmülü bizim bu ihata ve alâkamız hazırlayacak . Müfettişlerimiz köylerde halkı dinliyecek , hangi tarafta aksaklık varsa düzelterek , iki taraf arasında anlaşamamazlık varsa bunu kollaracak . Teftiş şebekesi şimdiye kadar müzakere edilen bütün noktaları düşünerek geniş bir ihata ve canlı bir alâka ile çalışmalıdır ki bu davanın mühim bir kısmını halletmiş olacağız .

—Üçüncü içtimanın sonu—

Dördüncü içtima

Kelime derlemesi işinin ehemmiyeti :

Maarif Emni (Reis) — « Kelime derlemeleri » maddesini görüşeceğiz . Yalnız bu hususta pek müzakereye lüzum olmayıp Eminler kongresinde görüşülen hususat ve dil encümeni ile yapılan temas neticelerini hulâsaten arzedeceğim :

Hep malûmu âlâ nizdir ki türkçeye ait gerek yaşayana lisana dahizl,

gerek eski kitaplarda münderic bazan umumî lisana şamil, bazan da mahalli lehçelere münhasır birçok kelimeler vardır ki bunlar lügatlara geçmemiştir . Türkçemizin hakiki zenginliği için her şeyden evvel türkçeye ait ne kadar kelime varsa bunların toplanması lâzımdır . İşte böyle lügatlara girmemiş türkçe kelimeleri toplayıp meydana çıkarmak işine « kelime derlemeleri » diyor .

Bu iş bu milletin en vatani davalarından biridir . Mühimlerin mühimmi bir işimizdir . En büyük bir milli davadır . Çünkü milliyetin mihverini lisan , lisanın mihverini de milli lûgat teşkil ediyor . Milli lûgata yoksa mazbut lisanın yoktur . Her medenî millet bunu en mühim millî dava telekki ederek milli lûgati için çok büyük himmetlerle uğraşmıştır . Meselâ İngilizler milli lûgatlarını kırk sene çalışarak , Macarlar da bu uğurda yarım asır emek sarfederek vücade getirdiler . Hakikî milli lûgat işini öyle her hangi bir şahıs , ve ya heyet tarafından bir iki sene içinde başarılabilir bir iş olmadığını bize bu misaller de belâgatle isbate kâfidir .

Bizim için çok âcil olan bu millî dava hakkında o kadar uzun zaman da bekliyemeyiz , zamanı elden geldiği kadar kısalta bilmenin yegâne çaresi de milli lûgatin mâlzemesini teşkil edecek olan kelimeleri toplamak hususunda bütün vatan münevverlerinin çalışmalarıdır . Bir ve ya bir kaç ihtisas heyeti bu işi yapmaya çalışırsa zaman da uzar gider , lâkin bütün münevverler , usul dairesinde , bu işi kendilerine iş edinirlerse zaman da pek çok kısalmış olur .

Vatan münevverleri içinde dahi bu vazife en çok muallimlere ait olmak icap eder . Çünkü gerek mesleğimiz icabı , gerek teşkilâtımızın mahiyeti noktasından bu milli davada en meşkûr rol oynayacak vaziyette bulunuyoruz . Muallim şebekesi en hicra köylere

kadar yayılmıştır . Kelimeler ise böyle en hicra köylere itibaren toplanır .

Derleme usulleri :

Yalnız kelime derlemesi demek, lûgatte bulunmayan bir kelimeyi bulunca bu kelimenin manası şudur demek değildir . Derlemenin ilmî usulleri vardır . Bu usullerin başlıcaları ve kelime derlemesinde riayet edilecek esasların en mühimleri şunlardır :

1 — Kelimeyi tek başına olarak değil istimal edildiği cümle arasında göstereceğiz , taki o kelimenin halk tarafından nasıl kullanıldığı iyice anlaşılsın .

2—Kelimelerin bir aslı, bir de mecazî manaları vardır . Bazan mecazî manaların aslı manalardan daha fazla bile kullanıldığı vakidir . Binaenaleyh kelimenin evvelâ asıl manasını tesbit edeceğiz , ondan sonra da mecazî manalarını zikredeceğiz .

3 — Kelimelerin bir de coğrafyası vardır . Yani hangi kelime hangi mahalde kullanılır, bunları bilmek kelimelerin coğrafyasını bilmektir . Kelimeler ya umumî Türkiyede kullanılır , o zaman o kelimenin umumî lisana mal olmuş olduğunu anlarız . Yahut mahalli ve mevzî olarak kullanılır . O zaman da bu kelimeler mahalli lehçelere mensuptur . İşte kelimeyi toplarken onun nerede ve hangi mahalde kullanıldığını zikretmek mahalli lehçe ile umumî lisanı ayırmak için lâzımdır . Bütün kelimelerin mahalleri bilince kelime

haritaları yrpılır . Medenî milletler bu uğurda külliyetli masraflarla çok sabırlı mesai sarfediyorlar .

4 — Kelimeyi toplıyanın hüviyetini de açıkca yazmak icap eder . Çünkü kelimeyi toplıyanın bu işe salâhiyeti olup olmadığını bu sayede anlayacağız .

5 — Bir de kelime şifahî olarak halkın ağzından mı işidilmiştir, yoksa kitaplarda ve eski metinlerde mi görülmüştür , bu cihetin de sarahaten tefriki lâzım gelir . Bu kayıt sayesinde ki o kelimenin el'an yaşayup yaşamadığını anlayacağız . Bazı kelimeler vardır ki eskiden yaşamışlardır , kitaplara, metinlere geçmişlerdir, fakat sonra konuşulan lisanlarda artık kullanılmıyorsa onların ölü kelimeler olduğunu anlarız . Ölü kelimelerin dahi millî lûgat itibarile ayrıca ehemmiyeti vardır .

6 — Dikkat edilecek mühim bir nokta da Şemsettin Sami Beyin Türk lûgâtile , imlâ lûgâti gibi resmî lûgatlerimizde mevcut olan kelimelerin toplanmamasıdır . Binaenaleyh kelimeleri toplıyanlar bu lûgatlere bakmalı, orada mevcut olduklarını görürlerse derhal o kelimeleri çıkarmalıdır . Aksi takdirde « malûmu ilâm » kabilinden beyhude külfetlere meydan verilmiş olur .

Derlemeyi nasıl tatbik edeceğiz :

Lûgatlerde bulunmayan kelimeleri toplamak en hayırlı bir millet işi olduğuna göre muallim

arkadaşlarımızın bu davada seve seve çalışacakları tabîi ise de dil encümeni kelime toplıyanların emeklerine mukabil muayyen ücretler de verecektir . Olur ki bu kelimeleri toplamak için seyahatlar yapmak ihtiyacında kalırız . Binaenaleyh kelime adedince her toplıyan muayyen bir ücret alacaktır . Eğer topladığı kelimeler çok orijinal ise , millî lisan bu kelimelerden çok istifade edecek , millî lûgat bu kelimelerle hakikaten zenginleşecek ise , o kimseye verilecek ücret te fevkalâde olacaktır . Binaenaleyh davanın bu maddî cihetini de arkadaşların ittilama arzı vecibe biliyorum .

Şimdi muntaka dahilinde bu işi ne suretle tatbik etmeliğimize icap edeceği noktasına gelince : ilk muallimlerimizden , bâlâdaki beş esaslî şarta riayet etmek suretiyle kelime toplıyanlar topladıklarını muntaka müfettişlerine göndereceklerdir . Müfettişler kendilerine gelen kelime cetvellerini ilk tetkikten geçirdikten , lûgatlerde mevcut olanları ayırmak gibi tasfiyeleri yaptıktan sonra bunları maarif idarelerine göndereceklerdir . Maarif idarelerinde toplanan cetvellerde de yeni bir tetkik yapıldıktan , mükerrem kelimeler ayrıldıktan sonra cetveller Eminliğe gönderilecektir .

Biz de bunları üçüncü bir süzgeçten geçirdikten sonra

dil encümenine tevdi edilmek üzere vekâlete yollayacağız . Cetveller böyle evvelâ ilk tedrisat müfettişlik merkezlerinde, ondan sonra Maarif dairelerinde , ondan sonra da Eminlik merkezinde üç defa süzgeçten geçince dil heyetini fazla külfetlerden kurtarmış olacağız .

Onları fazla külfetten kurtarmak demek bu millî işin daha az zaman sarfı ile yapılması demektir . Bütün dava , bu işin ehemmiyetle takibindedir . Maarif müdürleriyle müfettiş arkadaşların davayı lâyük olduğu ehemmiyetle takip edeceklerine eminim .

Bedbin Muallimlerle mücadele

Eminler kongresi bedbin muallimlerle mücadele mevzuu üzerinde çok ehemmiyetle konuştu . Bu mevzuu bu kongremizde münakaşa şeklinde müzakereye lüzum yoktur . Arkadaşlara sadece emimler kongresindeki havanın muhasulasını ve vekâletimizin buna verdiği ehemmiyeti arzedeceğim :

Mesleğimizin en büyük dertlerinden biri de bedbinlikle mücadele işidir . Az da olsa mesleğimiz içinde yeis ve bedbinlik havasını teneffüs eden ve bunu teneffüs ettiren unsurlar bulunuyor . Her şeyden evvel bedbinlikten ne kast edildiği hakkında davaya vuzuh verelim ki yanılmayalım .

Bazı bedbinlerde kese ye'si vardır , bunlar muallim maaşının azlığından ve muallimlik mesleğinin önü kapalı olduğundan , mesleğin atisi olmadığından , ne ka-

dar çalışsa muallim kalacağından bahsederler . Buular bu mesleğin sui kastçılarıdır . Arkadaşlar bir defa ve her şeyden evvel şu noktada vazihan bileceğiz ki , bilhassa son terfi ve tecziye kanunile , muallimlik mesleki devletin diğer mesleklerine nisbetle, salıklarına daha müsait bir refah temin etmektedir . Bir ilk muallim kendi tahsil müddetine göre , diğer mesleklerde daha çok tahsil yapanlara nazaran aldığı maaş ve ücreti mukayese ve hesap etsin : derhal görecektir ki inkılâp hükümeti ilk mektep muallimine her meslekten ziyade ehemmiyet kıymet vermiştir .

İlk muallimliğın atı itibariyle kapalı olmasına gelince : bu, büsbütün gayri varittir . Bir muallim liyakati varsa , ilerlemek ihtiyacını duyuyorsa , imtihan verir , liseye girer , darülfünuna girer tahsilini istediği kadar yükseltebilir . Böyle değilde kendi mesleğinde kalmak isteyorsa ve ehliyeti varsa imtihan verir müfettiş olur , müfettişlikte imtihan verir Maarif müdürü olur , maarif müdürlüğünde liyakat ve kudretini gösterir diğer daha yüksek makamlara terfi eder . Binaenaleyh iktidarı olanlar ve bunu isbat edenler için meslek sonuna kadar açık ve nihayete kadar bir itilâdır . Amma iktidarı yoksa , ölünceye kadar sade muallim kalmışsa ... Bunlar da meslekten atılmıyacak kadar iktidarsız ve meslekte yüksek derecelere geçecek kadar da

— Mabadi on ikinci sahifede—

Yeni Türkçenin doğuşu

Dilimiz karışık bir harman gibi ,
Yıllarca, yol gittik bir kervan gibi ,
Anladık biz dilden , dil bizden geri ,
Bilmedik dilimiz her dilden temiz !

* * *

Türklük zemzemile yıkandı yüzün ..
Renginle çıktın da' düzeldi sözün ..
Açıldı daha dün , görmeyen gözün ..
Gördük ki bir güneş doğdu lekesiz !

* * *

Haline asırlar senin gülerdi ;
Şekline kabil mi akıl ererdi ?
Biz yerken bu dili dil bizi, yerdi ..
Çok şükür, daha dün aslına döndün !

* * *

Arabın duvağı sıyrıldı yüzden ..
Acemin gözlüğü düşünce gözden ..
Tamdık biz bizi bu bizim sözden ..
Buluttan sıyrılan bir ay göründün !

BÜRHAN SADIK

Kıraatın tedris usulü

İlk mekteplerde , kıraat , tedrisatın temelidir . Okuma sayesinde genç nesil dedelerinin , insanlığın fikrî muhassala ve harsiyle temasa gelir , milli ve insani hayatın hal ve mazisine nüfuz edebilir . Okuma sayesinde yetişmekte olan nesil medeni hayata intibak eder . Okuma saati rumuzatı , şekil ve muhtıra itibariyle fevriyen kavrayıvermektir . Okuma , görme , işitme , hareket ve bir manayı kavrama , zekâ için mudil bir terkip işidir . Uzvi ve ruhi üfule ve vetireleri gözeterek ilk kıraat temrinlerini tedricî bir usule tabi tutmak zarureti karşısındayız . Kıraat temrinleri çocukların irade , mantık ve hassasiyetlerine dayanmalıdır . İş prensibi , toplu tedris , alâka , her derste güçlükleri cazip yeniliklerle arzetmek , tabii , mantiki pürüzsüz düzgün bir kıraat , tedricî temrinlerle ilerlemek düsturumuz olsun .

İlk mekteplerde kıraatte gaye: çocuklara ahlâki bir seciye , okuma zevki ve itiyadı edindirmek, onlara düzgün ve akıcı bir kıraat iktidarı kazandırmak , onları edebiyat , hars , sanat , ahlâk v. s. de milli ve insani kıymetlerle temasa getirmektir .

Kıraat mevzuları : hikâye , tasvir şekline mensur manzum parçaları , muhavere , atalar sözü , bilmece v. sden ibarettir .

Tedris usulü , prosedeler :

Birinci sınıftan yukarı sınıflara doğru çıkıldıkça kıraat dersleri mantıkileşecek , tahliller derinleşecektir . İlk kıraat derslerinde bile çocukları anlayarak okumaya okuduklarını anlatmaya mecbur tutmalıyız .

Kıraat derslerinde unumiyetle tahlil terkip usulü tatbik edilir ; mevzu tam olarak arz edilir , tahliller neticesinde tekrar terkip edilir , ahlâki , bedii , umumî bir fikir çıkarılır . Manzum ve ya mensur , hikâye ve ya tasvir mahiyetinde olan parçalarda ilk , orta ve ya son sınıflarda tatbik edilecek usul aynı olamaz . Tasvirî bir kıraat parçasında: çocukların müşahade mahsullerinden levha , projeksiyon , şema v. s. den istifade

Hikâyevi kıraatlerde ahlâki bir fikrin çıkarılmasına çalışılacaktır . Manzumeler yüksek ve bedii fikirlerle süslenmiş olduğu için çocukların bu fikirleri samimiyetle duymaları , yaşamaları icabeder . Muhavere tarzında yazılı parçalar da okuyanın mevzuu muvaffakiyetle temsil etmesi , yaşatması şarttır . Her kıraat dersinde sorgu ve hikâye tarzları yardımlaşır . Kıraat derslerinde muallim mevzua göre heyecanlı , ciddi , neşeli veya müteessir görünecektir . Kıraatte mu-

allimin canlı bir ideal nümunesi olması icabeder .

Kıraatten ders plânı

Ders mevzuu : İki yolcu .

[Hikâye : İki yolcu bir akşam bir handa konaklıyor . Gece yarısı yangın sesi iştiliyor . Yolculardan biri ; Yat keyfine bak başkasını kurtarmak bize mi kalmış , sözüne kulak asmadan dışarıya atılıyor yangında çığırışan iki çocuğu kurtarıyor. Arkadaşının; seni bu fedakârlığa sevkeden ne idi sualine cevaben : vicdan ! diyor .

1 — Yoklama , hazırlık: Evvelki ders yoklandıktan sonra cesaret ve fedakârlığa taalluk eden işler hakkında konuşulur . Fedakârlığa ait güzel bir parça okunacağı söylenir .

2 — Veriliş - a) Çocukları heyecana getirmek için mevzuu ya evvelden muallim hikâye eder yahut evvelâ edalı bir tarzda kitaptan okur . [1]

[1] - I-II,III ncü sınıflarda nümunelik kıraat evvel , IV, V nci sınıflarda sonradır .

b) Çocuklar duraklıya duraklıya güç hal okuyabiliyorlarsa muallim ağır ağır bir daha okur .

c) Çocuklar cümle cümle ve esas kısma kadar okur , anlaşılmıyan kelimeler izah edilir , okunan kısmı anlattırılır .

ç) Parçanın tamamı okutulduktan sonra bir veya bir kaç çocuk tarafından tekrar hikâye ettirilir . Ana hatların aydınlanmasına bilhassa dikkat edilir .

d) Çocuklar serbest bir tarzda yani -sorgulara tabi tutulmadan - daha 2-3 defa okurlar .

3 — İcmal : Ahlâk bakımından hadise istikrai ve tahlili sorgularla tahlil ettirilir .

4 — Tamim : Felâkete uğrayanlara yardım edelim .

5—Tatbik : Çocuklara felâketzedelere nasıl yardım edecekleri sorulur; bir felâketzedeyi kurtarmak için bir yardım listesi açılır , vak'a ezberden tersim ettirilir .

Tedris usulü m.
baş muavin

EYUP HAMDİ

Atalar sözü

— Mabait —

Toplayan : K. Özdemir

Giden ađam gelen pařam !

§

Git söyle sultana , herkes ettiđinden utana .

§

Giden geleni aratır .

§

Gel demesi kolay ama git demesi güç

§

Geleceđi varsa görceđi de var .

§

Gelir hane boş , gelmezse daha hoř .

§

Geline oyna demişler yerim dar demiş , yerini bolartırsınr yenim dar demiş!

§

Gelin gitti evine , kalan kızlar yerine [a yerinmek " kederlenmek]

§

Gemisini kurtaran kaptandır .

§

Geveze dilinin cezasını çeker .

§

Kiři akramından azar .

§

Kiři kendini bilse , güle güle ölse

§

Kiři zadeden fenalık gelmez.

§

Kiřiye arkadařına sorarlar .

§

Kiři düřtüđü yerden kalkar .

Kiři dođduđu yerde değil doyduđu yerdedir .

§

Kiřinin çektiği dili belâsıdır. [1]

§

Girmeden evvel çıkacağını düşün .

§

Gök çok gürlerse yađmur az olur .

§

Gökte ararken yerde buldum .

§

Gökten ne yađdıda yer kabul etmedi .

§

Gökte düğün var desen merdiven nerde der !

§

Gönül bir sırça saraydır kırılırsa yapılmaz

§

Gönül dostunu bilir .

§

Gönül ne kahve ister ne kahvehane gönül dost ister kahve behane.

§

Gönül kimi severse güzel odur .

§

Gönül isterse samanlık seyran olur .

§

Gönülsüz köpek sürüye kurt getirir.

§

Gönülsüzden mal alma , ya düğün de

(1) İçel havâlisinde halk " kişi " yi " gişi " deyo teleffuz ettiğinden bu " atalar sözü " nü toplıyan Kerim B. de " kişi " ile başlıyan 7 sözü " g " harfi sırasında zikretmiş ; halbuki bu 7 sözün yeri " k " harfidir.

ister ya bayramda .
 §
 Göz görmeyince gönül katlanır .
 §
 Gözden iradıysak , gönüldende mi
 iradık ?
 §
 Göz görür gönül ister .
 §
 Gurbette öğünmek hamamda türkü
 çağırmaya benzer !
 §
 Gül dikensiz olmaz .
 §
 Gülü seven dikenine katlanır
 §
 Gülme komşuna gelir başına .
 §
 Gün doğmadan neler doğar .
 §
 Gün girmeyen yere hekim girer.
 §
 Güvenme varlığa da, darlığa da .
 §
 Güz günü gez günü
 §
 Güzeller adama çok iş ederler , so-
 yarlar akıbet derviş ederler.

H

Hacı olmayacak adamı deve de yılan
 sokar .
 §
 Ha hoca Ali ha Ali hoca .
 §
 Hak sahibi çift öküzünden kuvvetli
 §
 Hak söze akan sular durur .
 §
 Hakkı tanıyan hakka baş eğer .
 §
 Halımın tozu delinin sözü tükenmez.
 §
 Halep ordaysa arşın burda .

Halkın sesi hakkın sesidir .
 §
 Harman sonu dervişindir .
 §
 Harman yel ile , düğün el ile .
 §
 Hanım kırarsa kaza , hizmetçi kır-
 rarsa ceza
 §
 Hangi taşı kaldırırsan altından çıkar .
 §
 Hastaya çorba mı soran ?
 §
 Hazır ol cenge eğer ister isen sulhu
 selâh !
 §
 Hazır yeyene dağlar dayanmaz .
 §
 Hayvan ölür semeri kalır , insan ölür
 hüneri kalır .
 §
 Hayır dile komşuna , hayır gelsin
 başına .
 §
 Haydan gelen huya gider .
 §
 Hekimden sorma çekenden sor .
 §
 Hem kız, hem topuğu düz, hem de
 ucuz olmaz .
 §
 Emanete hiyanet olmaz .
 §
 Her imam bildiğini okur .
 §
 Her kuşa doğan salınmaz .
 §
 Her koyun kendi bacağından asılır.
 §
 Her şey olur biter , kösenin sakalı
 bitmez.
 §
 — Bitmedi —

Mıntaka müfettişler kongresi

- Altıncı sahifeden mabait -

iktidarlı değillerse muayyen devrelerde alacakları kıdem zamlarıyla maaşlarını artırmış olacaklardır.

Muallimlik bankerlik değil

Bütün bunlarla beraber muallimlik mesleğine büyük servet kazanmak hulyasile girmiş olanlar , yahut muallimlik insana büyük servetler vermeyecek diye mesleki hor görenler varsa bunlar deli demektir . Dünyanın hiç bir yerinde muallimlik bankerlik mesleği değildir . Bu meslekte ancak yazdığı kıymetli kitaplar ve eserlerle bir dereceye kadar maaşı haricinde para kazanabilir . Bunlar da umumiyet yanında tabii nadirdir . Biz bu meslekten azamî refah verecek servet değil azamî saadet verecek cazibe isteyebiliriz . Ve bu azamî saadet te bu meslekte fazlasile mevcuttur .

Eline gelen bir yavruyu işliye işliye onu yaratmak , insan olmak üzere doğan o yavru da insanlık denen ikinci ve asıl şerefli varlığı halketmek , Allahın yaptığını yapmak gibi olan bu ulvî iş karşısında hangi ruh en derin bir saadete çalkalanmaz . Sonra çocuklar âlemi, onların masum , temiz ruhlarının karşısındaki âlem , bu âlemin havasını teneffüs ediş . Her çocuk başlı başına bir âlemdir , bu mini mini ve rengârenk ruhlar âleminin içine giriş , içinde yaşayış ,

eğer sende ruh varsa , ruhun bu rengârenk ruhlar âleminden en vectli zevkleri duyacak ; o zaman işte en mes'ut bir kimsesin . Yok , bu ruhlar âlemine giremiyorsan , ruhunda bu kabiliyet yoksa o zaman da bu meslek sana yoktur , ve sen de mesleğe yoksun . Böyle olanlar derhal meslekten çekilsinler , çekilmeyip te , sırf maddî endişelerle bu mesleğin yükünü taşımak isteyenler hammallardır , onlar hammallıkta devam etmek isteseler bile meslek onları bir yük gibi taşımakta devam edemez , onları mutlaka kaldırır atar ve kaldırıp atacaktır . (çok doğru sesleri)

Arkadaşlar , bu aziz mesleğin en esash ümdelerinden biri de « refah » la « saadet » i ayırmaktır . Servet insana refah verir . Refah vere vere zannederiz ki servet saadetin de gayesidir . Halbuki tarihte , kitapta , hayatta , lâyetenahi misaller görüyoruz ki ne kadar büyük zenginler milyonlarının üstünde intihar ediyorlar . Ne kadar müreffeh kimseler , saraylarda , kâşanelerde yaşayanlar var ki bütün refah ve konfore rağmen bedbahtlardır . Çünkü saadet denen şey yalnız servetin değil , maddenin , vücudun hiç değil , saadet ruhun hakkıdır , ruhların saadetini ise en ziyade bu meslek verir .

Bedbinlikte iki safha :

Buraya kadar meslek bedbinlerinden bahsettim . Bir de alelumum bedbinler vardır . Vatandan , milletten , atiden bedbin olanlar vardır . Ruhları karanlık oldukları için her şeyi karanlık görürler . Bnları hiç bir şey memnun edemez . Bunlar hakikaten çamurdan yağrulmuş ruhalardır . Vatan yavrularını bilhassa ve kat'iyen böylelerinin eline tevdi edemeyiz . Bir muallimin iktidarı ve ilmi seviyesi noksansa pek o kadar korkmamalıdır , bugün noksan olan yarın düzelir , fakat ruhu karanlıksa işte ondan nefretle tiksiniyoruz . Çünkü bunlar mücessem birer sari hastalık gibidir , ellerindeki yavrulara da , etraflarındaki meslekdeşlere da , yaşadıkları muhite de yeis ve bedbinlik aşılarlar . Vekâletimiz de , hepimiz de , her şeyden ve her noktadan evvel bir muallimde böyle bir ruh var mı yok mu buna bakacağız . Böyle olanları bu meslek bir an tutmayacaktır .

Bunu söylemekle hepimizin hayatta meyus olmayacağımızı tabî düşünmüş değilim . Mademki insanız , yeislerimiz olur , dertlerimiz olur , bedbinliklere düştüğümüz anlar olur , her vakit her şeyi gülpembe göremeyiz . Fakat böyle anlarımızda bunları kafalarımızın içinde ; ruhrımızın hariminde gizlemeğe mecburuz . Meyassak bile bu yesimizi talebemize karşı teşhire hakkımız yoktur . Binaenaleyh böyle ferdî , hadisevî dertlerimiz o muallimin bedbin oluşu demek değildir . Hiç bir şeye iman olmıyan, hiç bir iyiliğe inanmıyan,

her şeyi ve her iyi hareketi bedbinane tevile kalkan , hulâsa karanlıktan halk olunmuş kara ruhlar , işte vatan yavruları bunların eline verilemez . Muallimlerimizin hareketlerini tetkik mesuliyetini almış olanlar , sizler , her şeyden evvel muallimde bu noktaya bakacaksınız .

Mektep sergileri ve müzeler :

Maarif Emini (Reis) — İyi yapmadığımız düzeltilmesi lâzımgelen mühim işlerimizden biri de mektep sergileri ve müzeleridir . Bir defa sergi ile müzeyi yekdiğerine karıştırıyoruz , halbuki ikisinin hedefleri ayrıdır . Sergiden maksat talebelerin iptidadan itibaren mesailerini safha safha arzettiren bir meşher vücade getirmektir . Bu sergilerin bir defa talebe itibariyle faydası vardır . Talebe hariçten sergiyi ziyarete gelecek insanlara karşı , daha çocukken , takdir ve muahезeye maruz kalacak bir hüviyet sahibi olmuş olur . Harice hesap vermek mecburiyetini daha ilk mektep sıralarında duyar . Sergi mektep için de faydalıdır . Talebelerin iptidaları nekadar aksak başlıyarak nasıl tekâmül ettiklerini madde halinde görmüş olur . Sergilerin diğeri bir faydası da mekteple haricî hayat arasında irtibat vazifesi görmesindedir , çocuk velilerini ve halkı mektebe çekmek işinde sergilerden de istifade ederiz . Sergiler teftişle , mükellef olanlarımız için de faydalıdır , mektepleri yekdiğerile mukayese etmeleri için bu

sergiler kendilerine caplı ve maddede halinde vesika vazifesini görür.

İşte bu gibi faydaları olan sergileri iyi yapmayınca bütün bu faydalar istihsal edilmedikten başka bir takım zararlarla da karşılaşmış oluruz . Bazı mekteplerde sergilerin bir gösteriş mahiyetinde , ve sırf sene sonunda aceleye gelmiş bir faaliyette yapıldığını görüyoruz . Bundan şu gibi zararlar husule geliyor . Bir defa talebe sene sonlarında fazla yoruluyor , ve dersinden oluyor , bu suretle sergi tedris hayatına yardımcı olacağına tedris hayatına rahne oluyor. Sonra sergiyi mükemmel yapacağız diye işi masraflara boğuyoruz . Bu suretle iktisadiyatımız itibariyle zarar husule geliyor . Keza sergiyi en iyi eserlerle süslemeyi hedef ittihaz ettiğimiz için burada talebenin safha safha nasıl tekâmül ettiğini göremiyoruz , aksak eserler konmadığı için mektebin vasatı seviyesi saklanılmış oluyor . En mühim bir zarar da başmuallim ve muallimlerimizin böyle gösteriş sergileri yapmakla uğradıkları manevî ve ruhî tehlikedir , hakikati olduğu gibi aksettirmekle mükellef olan bu meslek salikleri mekteplerini olduğu gibi göstertmemek , ve bilâkis mekteplerini olduğundan fazla göstertmek emeline kapılmak suretiyle hakikatın zıddı bir hareket takip etmiş oluyorlar .

Sonra sergilerin yalnız sene sonlarında açılması hiç doğru olmaz . Bu , bilâkis serginin mahiyetine münafidir . Sene sonu sergisini ancak umumî sergi için tatbik

edebiliriz . Üç nevi mektep sergisi vardır : biri sınıf sergileridir, bunlar dolabı ve yeri müsait olan her dersanede açılır . Bu sergi sene başından itibaren katra katra doğmaya başlar , tedrisat ilerledikçe de sınıftaki sergi de çoğalır .

İkincisi mektep sargisidir , bu , sınıf sergilerini birleştirmek suretiyle husule gelir . Tabii bunu da böyle bir salonu olan müsait mekteplerde yapabiliriz .

Üçüncüsü umumî sergidir . Bundan maksat talebenin umumî tekâmülünü muhite göstermektir .

Müzelere gelince :

Bunların sergilerden farkı daha mütakâmil olan ve aynı zamanda ders aleti olmak gibi faydalı işlere yarayacak olan eserlere meşher oluşundadır . Sergilerde en iptidaiden yukarıya doğru safha safha gösterilen eserlerin içinden yalnız en sonda , yani en mütakâmil olanlarını alır müzelere koruz . Saniyen müzelerde yalnız talebelerin eserleri bulunmaz , talebelerin bir de muallimle müştereken yaptıkları eserler vardır, onların da yeri müzelerdir . Salisen sırf muallim tarafından yapılan eserler de müzeye alınırlar . Dördüncü olarak dersatetleri rolünü yapacak eserleri dahi müzeye koruz .

Müzede teşhir edilecek eserlerin mühim bir kısmı da talebe tetkiklerine ait olanlardır . Talebeyi daima muhitle temasa , muhiti tetkike alıştıracaktır . Bu faaliyetin mahsulleri de müzelerde teşhir olunur , Müzeler dahi iki nevi olabilir :

Biri mektep müzeleri, diğeri umumî müze . Umumî müze tabî binası müsait olan yerlerde açarız . Buraya bütün mekteplerdeki eserler toplanır . Bu umumî müze muhite, mekteplerin madde halindeki mahsullerinin kemalini gösterir .

Gerek sergiler ve gerek müzelerin canlı ve talebe için daha faydalı olması için bunların idaresine talebeler de iştirâk ettirilir . Tabî muallim büsbütün hariç bırakılarak tamamen talebe verilemez . Umumî nezareti talim heyeti arasından intihap edilecek bir muallim yapar . Bir kaç kişilik bir talebe heyeti de seçilir . Muallim o heyetle beraber çalışır . Bu mevzu üzerinde arkadaşların fikirlerini memnuniyetle dinliyeceğiz .

Meselenin münakaşası :

Murtaza B. (K. Mu. Mek. Md.) - Bu meselede arkadaşların nazarı dikkatini en çok celbedeceğimiz nokta şudur : sergilere konacak eserleri bir çok talebe evdeki büyüklerine yaptırıyor , kendini beğendirmek hissile yapılan bu hareket yüzünden o talebenin hakiki kıymetini anhyamayız . Muallimler çocukları bundan esirgemelidirler . Bazı muallimler de kendi yaptığı eserleri talebeleri yapmış gibi teşhir etmektedir .

Ali Rıza B. (Ayıntap, Td. Müf.) - Biz çocukların başkaları tarafından muavenet görmesini menetmiyoruz . Çocuk bilhassa ilk zamanlarda evdeki büyüklerinin yardımlarına mühtaçtır . Muallim bu yardımları tedricen izale eder .

Akif B. (K. Mu. Mek.) - Ali Rıza Beyin fikrine iştirâk edemiyeceğim . Kendi oğlum da mektepte okuyor . O da mektepte yapamadıklarını evde bana ve ya annesine yaptırmak istiyor . Halbuki sergideki eserlerde emek ve sây talebenin olmalıdır . Bir çocuk evde yardıma muhtaçsa bundan muallimin ona iyi rehberlik yapmadığı anlaşılır . Biz talebe rehber olmakla mükellefiz . Çocukta öyle bir his vücade getirelim ki çocuk başkasına sormadan iş yapmayı âdet edinsin .

Fevzi B. (Er. Mu. Mek.) - Mekteplerimizin en büyük kusuru çocukları faal hayat içinde bulduramayışımızdır . Çocuk ne kadar faal olursa yapacağı işler ve vücade getireceği eserler o kadar mükemmel olur . Çocuk faal bulunmadığından annesi ve ya babasından yardıma muhtaç kalıyor . Faal hayatı da en ziyade çocukların müşterek çalışmasıyla temin edebiliriz . Eşlerinin müşterek şekilde gurup halinde yapılması faydalı olur .

Ali Rıza B. (Ayıntap Müf.) - Cemiyeti çocuktan kıskanmamalıyız . Çocuk yalnız başına kalmalıdır . Talebenin hem mektepte arkadaşlarıyla , hem evde ailesile çalışmasına taraftarım . çocuk varsa başkalarından istifade etsin , lakin bunu itiraf etmelidir , Saklamamalıdır . Böyle olunca o yardım görüşten hiç mazarrat olmaz .

Etem B. (Niğde Mf. Md.) - arkadaşımın fikrine yalnız bir noktadan iştirâk ediyorum . Müşterek

mesaide çocuğu hayatın içinde olduğu gibi yaşatmak sistemine alıştırmak lâzımdır . Hayatta tea-vün ve tesanüt olduğu için bu , mektepte de olmalıdır . Amerikalı bir terbiyeci sırasında oturan bir çocuğun arkadaşından yardım görmesine mümanaat olunmamasını söylüyor . Çocukların evlerde ailelerinden yardım görmelerine gelince , böyle kaç aile vardır ki çocuğuna yardım edebilsin , üçyüz talebe içinde elli talebe bu saadete nail olamaz .

Fevzi B. (Er. Mu. Mk. Md.) - Dört sene evvel Ankarada açılan resim ve elişi kursunda , bilmünasibe , Almanyadaki mektep sergilerinden bahsedilmişti . Orada her üç ayda bir sergi yapılmış . Muallimin nezareti altında bütün talebe bu sergilerin tertibine zevk ile çalışmış . Çocuk babaları bu sergilere davet edilirmiş . Üç aylık sergi işleri bizim için de muvafıktır .

Hilmi Gültekin B. (Adana Mf.) - Talebenin şahsî mesaisî elişlerine inhisar eder . Talebenin elişi faaliyeti dersin iş haline kalbidir . Talebe bunu ancak mektepte yapar , arkadaşlarıyla müşterek mesaide bulunur , bunlar evde yapılamaz , talebe evde vazife yapar . Lâkin bir nci devre talebesine böyle vazifeler verilemez . Veren muallimleri bundan menettik . Ancak ikinci devre talebelerine vazife verilebilir .

Zeki B. (Maraş Mf. Md.) - Mektep sergilerinde muhtelif grafiklerin de bulunması lâzımdır . Her mektepte yaş , doğum , ölüm grafikleri yapılmalı ; devam cetvelleri ; kulak , göz , dil noksanlıklarını gösteren cetveller ve bütün bu cetvellerin grafiklerine sergilerde mühim bir mevki ayrılmalıdır .

Fevzi B. (Er. Mu. Mk. Md.) - İyi ve fena bütün eserler teşhir edilirken fena eser sahibi olan çocukların izzeti nefis meselesini de düşünmeliyiz . Mukayeseleri izzeti nefsi kırmıyacak şekilde yapmalı . Daha doğrusu mukayese çocuğun kendi eserleri hakkında olmalı .

Murtaza B. (K. Mu. Mk. Md.) - Talebeler arasında seviyeler elbette muhteliftir , geri seviyede çocuklar geriliklerinin sergide maddeten dahi tecelli ettiğini görecektir , bunda bir mahzur yoktur .

Akif B. (K. Mu.) - Çocuğa sergideki eserin tenkitleri yapılacak değildir , bu evvelce yapılmıştır . o yapıldıktan sonra defterler ve eserler sergiye konmuştur . Çocuklar sergide değildirler , ve sergideki eserler çocukların yanında tenkit edilecek değildir ki izzeti nefis meselesi mevzu bahsolsun . Yalnız iyi eserler değil her seviyedeki çocuk eserleri teşhir olunmalıdır . (Fevzi bey izzeti nefisten maksadının meyuşiyet meselesi olduğunu söyledi .)

— Bitmedi —